Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jätelain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 46/2022 vp)

Talousvaliokunta
10.5.2022

Sirkku Jaakkola
ympäristöministeriö

HE 46/2022 - keskeinen sisältö

- Muutoksia ammattimaisen jätteen kuljettamisen ja välittämisen hyväksymisen edellytyksiin.
- Kaksi uutta julkista tietopalvelua ja uusi rekisteri kansallisista jätteiden siirroista.
- Tarkistuksia muuhun jätelain rekisterisääntelyn ja tiedonsaantioikeuksiin.
- Hallituksen esitys täydentää jätedirektiivin täytäntöönpanoa.
- Vaiheittainen voimaantulo:
  - **1.9.2022** toiminnanharjoittajille velvollisuus viedä jätteen siirtoasiakirjojen tiedot uuteen rekisteriin,
  - **1.1.2023** jätehuoltorekisteriä koskevat muutokset ja julkiset tietopalvelut.
- Lisäksi jätteistä annettuun valtioneuvoston asetukseen (978/2021) tehdään lakimuutoksesta johtuvat muutokset.

Jätehuoltorekisteriä koskevat muutokset

- Ammattimaisten jätteen kuljettajien ja jätteen välittäjien on haettava hyväksyntää jätehuoltorekisteriin. Toiminnanharjoittajan hyväksyy rekisteriin ELY-keskus.
- Hyväksymisen edellytyksiin ehdotetaan muutoksia (JL 95 §). Tavoitteena selkeyttää ja keventää sääntelyä.
  - Vakuudet poistuvat.
  - Uudeksi edellytykseksi tulee voimassa oleva tavaraliikennelupa, jos toiminta sitä edellyttää.
  - Toiminnanharjoittajien, joiden toimintaan ei vaadita liikennelupaa, tulee olla luotettavia.
    - Luotettavuusvaatimus = yrityksellä ei ole lakisääteisten maksujen, verojen ja ilmoitusvelvollisuuksien laiminlyöntejä, huomattavaa määrää ulosottovelkaa, eikä se ole konkurssissa.
    - Luotettavuus selvitetään Harmaan talouden selvitysyksikön laatimien velvoitteidenhoitoselvitysten avulla.

Ulkomaiset jätteen kuljettajat ja välittäjät

- Ulkomaisten toiminnanharjoittajien, joiden kotipaikka Suomen ulkopuolella ja joiden toiminta ulottuu Suomeen, on haettava hyväksyntää jätehuoltorekisteriin.
  - Nykysääntely tulkinnanvarainen ulkomaalaisten osalta. Ulkomaisia kuljettajia merkitty kotimaisten yritysten alihankkijoiksi.
- Kaksi eri menettelyä:
  1. EU-/ETA-alueelle sijoittautuneet kuljetusyritykset voidaan hyväksyä kevyellä menettelyllä, jos toiminnanharjoittaja on merkitty sijoittautumisvaltionsa vastaavaan jätehuoltorekisteriin. (JL 95 a §)
  2. ETA-alueen ulkopuolisten jätteen kuljettajien haettava hyväksyntää rekisteriin (JL 95 §)
     - edellytetään kansainvälistä tai valtioiden kahdenvälisen sopimukseen perustuvaa kuljetuslupaa.
     - yrityksen osoitettava olevansa luotettava.
- Ulkomaisten toimijoiden hyväksyminen hoidetaan keskitetysti Kaakkois-Suomen ELY-keskuksessa. (JL 22 §)

Ehdotetun sääntelyn vaikutukset

- Hyväksymisedellytysten muutosten tarkoituksena on varmistaa mahdollisimman tasapuoliset kilpailun edellytykset eri toimijoille ja torjua harmaata taloutta.
  - Vaatimukset yhdenmukaistuvat, kun myös niiden toimijoiden, joilla ei liikennelupaa, luotettavuus selvitetään.
- ELY-keskukset saavat tarvittavat tiedot velvoitteidenhoidosta ja liikenneluvista viranomaisrekistereistä. Vaikutuksia viranomaisiin: ELY-keskusten opeteltava arvioimaan toimijoiden luotettavuutta. Viranomaisten tietojärjestelmiä päivitettävä.
- Vakuuksien poistaminen vapauttaa toiminnanharjoittajien vakuuksiin varatut varat muuhun käyttöön.
- Jätehuoltorekisteriin jo hyväksytyille toimijoille pitkä siirtymäaika hakea uutta hyväksyntää (3 vuoden sisällä tai viimeistään, kun jätehuoltorekisteriote on tarkistettava). Ulkomaisilla toimijoille siirtymäaika on 2 vuotta.
- Ulkomaisten toimijoiden hyväksymisen keskittäminen yhdelle ELY-keskukselle tehostaa viranomaistoimintaa. Tehtävästä seuraa pysyviä resurssitarpeita Kaakkois-Suomen ELY-keskukselle (1,7 htv pysyvä tarve + 1 htv ensimmäisten 2 vuoden ajan).

Uusi rekisteri jätteen kansallisista siirroista

- Jätteen haltijan tai jätteen kuljettajan on laadittava tiettyjen jätteiden siirroista siirtoasiakirja. 1.1.2022 lähtien siirtoasiakirja tullut laatia ensisijaisesti sähköisenä.
- Lakiesitys sisältää toimijoille uuden velvollisuuden viedä siirtoasiakirjojen tiedot uuteen viranomaisrekisteriin viipymättä (JL 121 b § ja 142.1 § 4 kohta).
  - myös paperinen siirtoasiakirja mahdollinen. Sen tiedot annettava 3 kk kuluessa siirron päättymisestä.
  - tiedonsiirto rekisteriin aiheuttaa muutostarpeita toiminnanharjoittajien siirtoasiakirjajärjestelmiin.
- Rekisterin tarkoituksena parantaa jätteiden seurantaa, jäljitettävyyttä ja valvontaa. Vaatimus perustuu EU:n jätedirektiiviin, jonka mukaan erityisesti vaaralliset jätteet voitava jäljittää niiden syntypaikalta lopulliseen käsittelypaikkaan. Jätedirektiivi tullut voimaan 6/2020.
- Siirtoasiakirjavelvoitteen piiriin kuuluvat muun muassa vaaralliset jätteet, rakennus- ja purkujätteet ja eräät lietteet.
- Rekisteriä pitää Suomen ympäristökeskus. Rekisterin kustannukset katetaan YM:n jäte- ja tuotetietojärjestelmähankkeella.

Uusi rekisteri jätteen kansallisista siirroista

- Jätteen kuljettajat voivat jatkossa antaa tiedot lietteiden kuljetuksista uuden siirtoasiakirjarekisterin välityksellä (JL 39 §).
- Helpottaa kuljettajien hallinnollista työtä, kun tietoja ei tarvitse enää toimittaa erikseen kunnan jätehuoltoviranomaisille.
- Jätehuoltoviranomaiset saavat tarvittavat tiedot uudesta rekisteristä sähköisesti tai rajapinnan kautta.
- Jäteasetuksessa tarkennetaan, mitä lietetietoja siirtoasiakirjaan merkittävä, jotta kunnan jätehuoltoviranomaiset saavat kaikki tarvitsemansa tiedot.

Uudet julkiset tietopalvelut

- Jätehuoltorekisterin ja tuottajarekisterin tiedoista perustetaan julkiset tietopalvelut (JL 142 a ja b §:t).
- Tietopalvelussa julkaistaan toiminnanharjoittajan nimi ja y-tunnus, sekä jätteen kuljettajien ja välittäjien osalta toiminta-alue sekä jätelajit, joita hyväksyntä koskee.
- Tietopalveluista kuka tahansa voi tarkistaa, onko tietty toiminnanharjoittaja hyväksytty rekisteriin ja mitä jätteitä tämä saa kuljettaa.
- Tuottajarekisteriä koskevassa tietopalvelussa julkaistaan tiedot tuottajarekisteriin hyväksytyistä tuottajista, tuottajayhteisöistä ja näiden jäsenyrityksistä.
  - Tietopalvelu tehostaa tuottajavastuuvalvontaa. Tehostetulla valvonnalla voidaan edesauttaa käytöstä poistettujen tuotteiden saamista entistä enemmän jätehuollon piiriin, mikä edistää kiertotaloutta.
- Tietopalvelut vähentävät rekisterinpitäjille tehtäviä tietopyyntöjä.
- Tietopalvelut tuovat lisäarvoa vastuullisille yrityksille, jotka hoitavat velvoitteensa.
- Tietopalveluja ylläpitää Suomen ympäristökeskus. Tietopalveluiden kustannukset katetaan YM:n jäte- ja tuotetietojärjestelmähankkeella.

Muita jätelain rekistereitä koskevia muutoksia

- **Jätehuollon rekisterit ja tuottajarekisteri**
  - Selkeytetään rekisterinpitäjien keskinäisiä vastuita. (JL 142 §)
  - Täsmennetään, kenellä oikeus saada tietoja eri rekistereistä ja mihin viranomaistehtäviin tietoja saa luovuttaa salassapidon estämättä. (JL 143 b §)
- **Rekisteri jätteen kuljetuksista ja biojätteen käsittelystä kiinteistöllä (JL 143 §)**
  - Säädetään kunnan jätehuoltoyhtiöille ja tietyin edellytyksin pakkausten tuottajayhteisölle tiedonsaantioikeus kunnan jätehuoltoviranomaisen ylläpitämään rekisteriin jätteen kuljetuksista ja biojätteen käsittelystä kiinteistöllä. Luovutettavat tiedot koskevat mm. tiedon siitä, mistä jätteitä on noudettu, tiedot jäteastioista ja astioiden tyhjennystiheys. Eivät sisällä salassa pidettävää tietoa.
- Muutosten taustalla mm. EU:n yleinen tietosuoja-asetus, tietojen luovuttamista koskeva soveltamiskäytäntö sekä tiedonsaantitarpeen ennakointi, jos pakkausten erilliskeräys siirtyy pakkausten tuottajayhteisön vastuulle.

Kiitos!

Lisätietoja:
sirkku.jaakkola@gov.fi